دیمانەی تاڵەفزیۆنی کەناڵی گەلان لەگەڵ بەڕێز حەکیم سەرکی هاوپەیمانێتی هێزکانی دەوڵەتی نیشتمانی

پێشکەشکار: 20 ساڵ بەسەر پێشڕەوی سیاسی تیپەڕ بوو، تۆش سەرکردەی تایبەتی، بۆ لایەنانەی چۆن ئەو قۆناغە هەڵدەسەنگێنیت ؟ بۆ هەموو ساڵانی تێپەڕ بووە؟

سەماحەتی حەکیم

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان

سڵاو بۆ ئەو بینەرانەی خۆشەویست
لەڕاستیدا قۆناغێکی نموونەیی نەبوو، لەم 20 ساڵە، دەستکەوت و سەرکەوتنی تێدا هەبوو، شکست و شکانیشی تێدا هەبوو، هەر وەک کاروانی مرۆڤ بەسەر کەوتن و دابەزینی بەخۆیەوە بینی، وەک هەڵکاری دە بەسەردەکەوێت و دادەبەزێت، بەم شێوەیە زیان بەردەوام دەبێت، پەم ئەمە ئاگەر ویستمان دادپەروەرانە و بە مەوزووعیەت هەر دیاردەیەک هەبسەنگێنین پێویستە پێش هەموو شتێک بارودۆخی بزانین و شتەکانی دەروبەریشی وون بێت لامان، ئەمە وەاتەکین 50 ساڵە لەشەی بەردەوام داین، هەرچەندە شەڕەکان جەراوجەربوون، لەوانە برسێتی لەوانە ئابووقە لەوانە ئەو کێشانەی دووچاری عیراقییەکان هات، بەڵام 50 ساڵە ئەمە لەشە و گەژاوێکی بەردەوام داین، بۆیە کە دەماندەوێت دۆخمان هەبسەنگێنین، پێویستە سەرنجی سروشت و تایبەتیەکان بدەین کەبەسەر عیراقییەکان هاتووە، هەروەها سیری ئەو فرەیی بکەین کە لەسروشتی عیراق هەیە، پێکهاتەکان ، مەزهەبەکان ، نەتەوەکان ، هۆزەکان، قەبیلەکان ، ئاینەکان و ناوچەکان و دۆخەکان، دۆخی دەروبەر و دۆخی نێودەوڵەتی و هتد.ی تێشک دانەوی لەسەر ئەزموونی عیراقی، ئەوانە هەمووی بوونە هۆکاری ئەوەی تێشکدانەوی خراپی لەسەر دۆخی ناوخۆی عیراقی هەبێت، کاتێک هەموو ئەوانە دەڕوین، من پەم وایە ئەمە ئێستا بۆیە پێش دەچین، ئەمڕۆ کاتێک هەڵسەنگاندن دەکەین دەبینین کێشەی سیاسی بووتە کێشەک کە زمانی هاوبەشی تێدایە، قسەو تێگەیشتن و دەرچە و ئەنجامی هاوبەش لەنێوان سەرکردە سیاسییەکان هەیە، لەسەر ئاستی ئەمنی ، ئەمڕۆ شارەکانمان بەشێوەیەکی بۆچاو ئەمن و ئاسایشی تێدایە، ئەمن بەقەرارە و هەو شوێنی ئاستەقینە هەیە بە ئەوەی خانەکانی تیرۆر هەبوشنەوە، چەندین قوربانی گەورە درا بە ئەوەی هەموو بستێکی عیراق ئازاد بکرێت و هەموو شانەکان تیرۆریش هەوشتەوە، کە ئەو شانانەی کە جێی نیگەرانی عیراقییەکان بوو، لەسەر ئاستی کەمگا ئەو گرژی و هەرایەی لە کەمگە هەبوو، وەک پێکهاتەی مزهەبی و نەتەوەیی ئێستا بووتە ئاشتەوایی و خۆشەویستی و یەکگرتن لەنێوان عیراقییەکان، دۆخی کارگێری و خزمەتگوزاری بۆ جوزئە ڕیشتوە و ئەکتیڤە، خێرو بێری وەات بەئەژیەکی باش لەشوێنی خۆی سەرف دەکرێت.
ئەمە لە هەموو شتێک لەچاو وەاتانی دەروبەر لەپاشین، بەڵام بە بەراورد بە تایبەتیەکانمان و بە کێشەکانمان ئەمە لەپێشین، لە 20 ساڵ توانیمان هەموو ئەو قەیرانانە تێپەڕ بکەین، ئێستا وەات بۆ بەکخستنەکی هەنگاو بەهەنگاو دەوات، ئەوش پێشکەوتنەکی گرنگ بەبەچوونی من.

پێشکەشکار: ئەو هەڵە بیانییە سەرکەتووەی ئاماژت پێکرد، گوێگر وا دەزانێت کە ناکۆکیەکان هەشتان ماون، هەروەها کێشەی سوننە لەگەڵ سوننە بەشێوەیەگی گەورە ماوە، هەروەها کێشەی شیعە لەگەڵ شیعە بەشێوەیەکی گەورە هەیە، باشە چۆن پێشکەوتن هەیە لەکاتێکدا ناکۆکیەکان لەهەندێک شوێن گەیشتوتە شکانی

ئەسقانەکان ؟

سەماحەتی حەکیم:
یەکەمین ناکۆکی، جەراوجێری خوێ مرۆڤ و مرۆڤایەتی و کەمەڵگەکان، ئەو کەمەڵگا یەی ناکۆکی تێدا نەبێت، ئەگەر هەموو بەیەك جۆر بیرکردنەوە بن، ئەوا گومان لە عەقڵ و مەزاجیان دەکەین، گومان لە سروشتی مرۆڤ و پێویست لەو دەکەین، وەك ئاماژەم پێکرد لە بەشێك لە ساتەکانی ژیانەوە لە نێوان پێکهاتەکانی شیعە و سوننە و نەتەوە جیاوازەکان بوو، ئەمرۆ ناکۆکی و جیاوازی بەچوون لە لانێو یەك پێکهاتەش هەیە، ئەوەش واتای ئەوەیە لە مەرکی مەزهەبی و تایفی دوور کەوتۆتەوە، و هیچکەیەکی سیاسی وەرگرتوە، ناکۆکی سیاسی دیاردەیەکی تەندروستە لەهەموو ژینگەکی دیمۆکراسیەکان لەسەر لایەنگری و بەرهەستکاری بنیات نراون، ئای و ئای بەرامبەر، ئەوە ئەوەی تر بەهێز دەردەخات، خەکیش هەستێنگاندنی خێی دەکات و دەنگ بەو کەسە دەدات کە لەگەڵ بەچوون و ئای ئەو دەگونجێت، تاقیکردنەوەی خێی دەکات یان سەرکەوتو دەبێت یان نا، ئەوە کات دەتوانێت جارێکی دیکە بەلایەکی تر دەنگ بدات، ئەوە هەمەجەرییە لە ئا و جیاوازی لە بەچوون کاتێك لانێو یەك پێکهاتەی و لانێو یەك هەنگ، ئەوەش واتای ئەوەیە هەنگاکە سیاسییە مەزهەبی نییە، ئەوەش بەش بەحاڵی خێی پشکوتنەکە لە ڕووی سروشت دیموکراسیەتدا.

پشکۆشکار

بەچوونەکێت زۆر جوانە سەماحەتی سەید، کاتێك گوتت ئاژاوەکە کەمەڵگەیی، ئەو ڕووبووەوەیەی کە کەمەڵگەیی بوو لە سەردەمی تایفی بەهێی کارێکی سیاسی بوو، ئێستا لەکاڵ شێی کەمەڵگەیی بووینەوە، کەمەڵگە توانی بەخێی خێی هێکبخات، ئێستا شێی سیاسی ماوە کە ئێستا ڕووداوەکان، دەتوانی شیکردنەوەی بە بکەیت و یان وەسفێك بە هەکارەکانی؟ تە چی لەمبارەیەوە دەڵێیت؟

سەماحەتی حەکیم:

وەك ئاماژەتان پێکرد تایفیەت لە عەراق تایفیەکی کەمەڵگەیی نەبوو، بەڵکو سیاسی بوو، بکەری سیاسیش ئەو کەسە بوو کە ئەمرە جێی پەنجەی جەهەشت، ئەمرە کاتێك باسی ئاشتەوایی و خۆشەویستی کەمەڵگا دەکەین، ئەویش بە شێوەیێك لە شێوەکان زمانی هاوبەشی سیاسیەکان ئاشکرا دەکات ئەوەش من سەرەتای قسەکانم ئاماژەم پێدابوو، ئەمرە باسی هاوپەیمانێتی بەڕێوەبردنی دەوڵەت دەکەین کە 280 کورسی پەرلەمانییە و چەندین هەزی سیاسی لەچەندین پێکهاتەی سیاسی پێکهاتوە و بوونەتە ئامێز و پاڵپشتی بە ئەو حکومەتە ، ئەوە واتای ئەوەیە خاڵی هاوبەش هەیە و دیدەکی ڕوون و کاغەزی ڕێکەوتنی سیاسی هەیە کە سیما و نەخشەی ڕێگای تێدایە کە دەکرێت سیاسیەکان تێیدا لێك لێگەیشتنیان هەبێت، هەروەها وەك ئاماژەم کرد لەو ڕژێی ناکۆکیەکان کەتایی پێ دێت و سیاسیەکان یەك بەچوونیان دەبێت، دەبێت گومان لە خەمان و توانامان و مەژوو و شارستانیەتمان بکەین، هەمیشە دەبێت لەبەردەم چەندین ئاو بەچوون بین، دەبێت لەگەڵ فرەڕایی بگونجێین، عەیب نییە گەر بەچوونمان یەك نەبێت و ناکۆك بین، بەڵام عەیبەکە ئەوەیە نەتوانین ئەو ناکۆکیەی نێوانمان بەڕێوە ببەین تا بگەین بە ئەنجامەك لە چوارچێوە یاسا و دەستوور و سیاسەت و کەمەڵگا و ڕێوڕەسمی کاری سیاسی.

پشکۆشکار

ناکۆکیەکەتان زۆرە بوو؟

سەرۆکی حکومەت:
لەژێر حکومەتەکان، ناکۆکی زۆرە، لەهەندێك حاڵەتیش ناکۆکیەکان دەبنە هۆی شەڕ و خراپی، هەندێك جاریش ناکۆکیەکان لە کۆنترۆڵ دەرچوون ئەوانە هەموی هەبوون، ناتوانین هەموو شتێك بکەینە پاڵەوان ، بەڵام ئاسایی بیرکەو و بڕچوونەکان زیاتر جووڵە و چالاکی دروست دەکەن، گەلەکەمان لەوە گەورەترە کە لە یەك خاسیەت بهێدرێتەوە، یان لەیەك پاڵێژە، زۆری پاڵێژەکان و زۆری بڕچوونەکان ، زۆر جار وا لە هاوڵاتی دەکاتویستی خۆی لەهەندێك لەو هێزە سیاسیانە بدزێتەوە، ئەو هەمە جۆرییە گرنگە بەڵام گرنگ ئەوەیە کە هاوسایاسای بە دابنێین، چۆن کارەکە دەخەین، ئۆپۆزسیۆنەکان لە شوقام دەرن، ئۆگرپۆلیسکی هاتووچۆ لە شەقامەکە نابێت و یاساکانی هاتوو چۆ نابێت ئەوا هەموو ئاژاوە ئۆپۆزسیۆنەکە نەو یەك و هاتوچۆ ئیفلیج دەبیت و خنکانێکی هاتووچۆی گەورە دروست دەبێت، پۆلیسی هاتوو چۆ کاری ئەوەیە کە خەڵك وا لەبکات ئەنمایێکان و یاساکانی هاتوچۆ جێبەجێکەن، تا ئاسانی لە ئاپشتی ئۆپۆزسیۆنەکان و خەڵکیش هەبێت، دەمنێتەوە ئەو خەڵکە هەندێکیان بڕۆن ئاست و هەندێکی دیکە بڕۆن چەپ دڕن بەم شێوەیە تا دوایی، هێزە سیاسیێکانیش بەهەموو جۆرەکانیان گوزارشت لە مزاج و ویستی جیاواز و هەجۆری ئەو گەلە ئاسن و خاون کۆلتوورە گەورەیە دەکات.

پشکۆشکار
لەڕ هەوڵستایێك لەسەر قسەکێت بە داود ئەغلەی وزیری دەرەوەی تورکیا دەکەم، کاتێك ئەو هات لات بە بابەتێك تەش پێت گوت نەخێر، ئۆگەر تۆ هەڵە بووی ئەوە وانیێك فێربووی، ئۆگەر تەش ئاست بوویت ئەوە بە خڕایی لەدەگایێکی نادیار تێپەڕ بوویت، ئایا ئێستاش ئەو نادیارە ماوە سەرۆکی سەید ؟

سەرۆکی حکومەت
بەدنیایییەوە ئێستا شتێکان زۆر ئاوونترن، پڕۆگرامەکان شی بوونەوە، هەموو شت دیارە، بارودۆخی وڵات بۆگشتی هەور بووەوە، ئەو کاریگەرییانەی لە ساڵی 2010 هەبوو هەور بووەوە، ئەوەی ئامانی بە دەکەن لەو چاوپێکەوتنانی ئاویدا، دەخێکە بڕۆپێش چوو، بەڵام لە هەموو وڵچڕخانێك دەمنێتەوە، لەهەموو قۆناغێك لەوانیە جۆراوجۆر بێت، لەپڕۆچوونەکان جیاواز بێت و ئایکانیش لە ئاوی هەڵسەنگاندنیان یان شیکردنەوەیان جیاواز دەرکەون، بۆتایبەتی لە ئاونکردنەوەی داهاتوو و پێشهاتەکانیدا، ئەو کات سەرکردەکان لە هەڵسەنگاندنی شتێکان ناکۆك دەبن، ئەو ڕاژە زۆر لە سەرکردە سیاسییەکان بڕۆنی ئەوەیان هەبوو ئاست بڕن، ئەمە بڕۆچوونمان ئەوەبوو کە ئو پرۆژەیە بەم شێوەیە و بەو ئیزبەندییە بڕەهەمی نابێت، ڕاژگاریش دەریخست کە هەڵسەنگاندنەکەی ئەمە لە ئاست و دروستی نزیك بوو.

پشکۆشکار
لەسەر چ بنەمایەك بیار دەدەی گەر بتەوێت بشداری بکەیت یان بشداری نەکەیت؟ لەحکومەتی مالکی بشدار نەبووین، لە حکومەتی عەبدولمەهدی بشدار نەبووی، ئێستاش لە حکومەتی سوودانی بشدار نیت، ئایا بڕەهەستیتان لەسەر شێوازی پێکهاتەکەیە؟ یان لەسەر سەرکەکەیە، یان لەسەر بڕنامەی حکومەتەکەیە، تا لەسەر چ هەڵسەنگاندنی پشکی خێت دەکەی وبیاری بڕەهەستی دەدەی بڕ لەوەی پێکهاتە دیاری بکرێت؟

سەماحەتی حەکیم

لەگەڵ ئەمە بەشێوەیەکی دامەزرگایی کاری خەمان ئاهی دەکەین، ئێستا هەڵی بەیارمان هەیە، لە ناوەڕاستیدا ئەمە بەشێوەیەکی دامەزرگایی کاری خەمان ئاهی دەکەین، شکیدرنەوە بۆ 2010 دەکەین و بۆ 2018 دەکەین، کاتێك دەخەکەمان شیکردەوە دەبینین هاوکێشەکە و شەوازی پێکهاتەکە و ڕێزبەندی پێشنیار کراو ئەوکاتە لەگەڵ تیمی بەڕێنگار نەمان دیت چانسکی سەرکەوتن هەبێت، بەبێ نەمان ویست خەمان بخەینە نەو پرۆژەیەك کە دڵنیانین و باوەڕمان بە ئەوی و مەبەستکنی نییە، پەمان باش بوو دڕاوی ئەو حکومەتە بین، لە حکومەت سوودانی بابەتکە بەووانگەیەکی دیکەیە، لەبەر ئەوی هەبژاردنکان لە 21 بەدەرچەو ئەنجامی نا هاوسەنگ و نا دروست بوو.

پێشکەشکار

نا دروستە ؟ دەسی ئەو دەربێنە ؟

سەماحەتی حەکیم:

لەبەر هەکارەکی سادە، ئەمە 400 هەزار دینگمان هەنا و 4 کورسیمان وەرگرت، بەمەش نرخی 100هەزار دینگ دەکاتە یەك کورسی، لایەنکی سیاسی دیکە هەبوو نرخی یەك کورسی لای ئەو 12 هەزار دینگ بوو، ئەوش واتای ئەوەیە کورسییەکی ئەمە بەقەد 9 کورسی لایەنکی سیاسی دیکە بوو کە بەشداری لە هەمان ئەو پڕۆژە سیاسییە کردبوو، نامەوێت بەمەوە و باسی ئابردوو بکەم، بچمەوە نەو هەکارەکانی ئەو ئەنجامانە ئایا بەهای خراپی بەیوبردن بوو، یان بەهای داواکارییە یاساییەکان؟ یان لەبەر شتی دیکە بوو؟، هەر چەنك بێت، ئەمە بۆ 4 کورسی هاتینە دەرەوە کە ئەوش لە ئەمە ناوشتەوە، ئەمە بەمڕوومان بۆ بنکە میلییەکانمان ، بۆ ئامادەبوونی بەرفراوانمان بۆ چوار کورسی لەحکومەت بەشداری بکەین، خوا ڕەحم بکەوە بکات کە خەی لە غەیبەت دوورەبخاتەوە، حوا ڕەحم بکەوە بکات کە بزانە قەدر و دەخی خەی بزانێت، پەمان گونجاو نەبوو بۆ شەوێ بەشداری حکومەت بکەین، هەتا کە ئەمە 400 هەزار دینگیشمان هەبێت، بەڵام کورسیەکانمان بۆ شەوێ نەبوو کە بەشەوکی لایەق و گونجاو بەشداری حکومەت بکەین، بۆیە بەیارمان دا بەشداری نەکەین، بەڵێز سەدر هات لە قەناغی یەکەم و پێشنیارکی پێشکەش کردمو هانی دام ئەوش بۆ ئەو هەژمار دەکرێت، منیش داوای لێبوردنم لە بەڵێزیان کرد.

پێشکەشکار

چەند جار بەشکی کەم بەسەر بەشکی زەر زاڵ بوون

سەماحەتی حەکیم

بەبەچوونی من ڕێکان بۆ ئەی حکومەت کورت ناکرێنەوە، لە یاری دیکموکراتی پێویستە پابەندی یاساکانی ببیت، دیموکراتیەت زمانی ژمارەکانە هەر چۆن هەکارەکی بێت، هەر چەند بنکەی میللەتت هەبێت چەند ژمارەی دینگت هەبێت، ئەو کاتە کە بۆ چوار کورسی دێتە دەرەوە پیویستە ئەز لەو قەناغە بگریت و گونجاوتر بەشداری نەکەیت، پیویستە ئەز لە مڕووت و ئامادەبوونت و بنکە میلییەکانی گەل بگریت، بۆیە ئێستا ئەمە ئەیەکی کاریگەر لە ژیانی سیاسی دەگەین بەڵام لەئەگای حکومەت نییە.

پشکۆشکار
من گۆبیستی وڵامەکەت بووم، لە بیرو هزرم نزیك بوو، بەڵام نازانم بۆچی گومان یان بۆخیاڵم دێت کە ئاستی یان خوێندنەوەی دیکە هەیە کە تۆ هەڵتگرتوون و باسیان ناکەیت، یان بیری لە دکۆیەوە یان بۆات پێیە کە بۆشداری نەکەیت، ئەم جارە چوار کورسی بوو، بەڵام پێشتر زیاتر بوو لە قۆناغەکانی دیکەدا، دەتوانیت نهێنی ئەوەم پێ بڵێی؟

سەماحەتی حەکیم:
من ئاستگەم لەگەڵ ئەوە و گەلەکەم و ئەرکی من ئەوەیە کە ئاستگە بم، بۆیە هەردووجاری پێشوو باسی ئەو هەکارانەم کرد 2010، 2024 ، 2018 ، 2020 ، 2023 ئەمە لەبەر یەك شت بۆشداری ئەو قۆناغانەمان نەکرد لەبەر یەك هەکار ئەمە بینیمان تیپەکە و ڕێزبەندی و گوتار و پێژە سەختە قبووڵ بکرێت لە سایەی دەخی عیراق و ئەوانەی لەم ساتانە ڕوویانداوە، ئەنجتمەکان سەلماندیان کە ئەنجامەکانی 2010-2014 ئەوە بوو داعش هات و 40% خاکی عێراقی داگیر کرد، ئەو کێشانەی ڕویاندا، ئۆش واتای ئەوەیە کە خوێندنەوە وهەڵسەنگانمان تەواوە ئەگەر چاوپێشی لە ڕووداوەکانی 2018 بکرێت کە لە ئەنجامدا عادل عەبدولمەهدی دوای ساڵێك لە بەرهەستی کردنی دەست لەکار کێشانەوەی خۆی پێشکێش کرد، لەرێش دەرکەوت کە خوێندنەوەمان دروست بوو، بەوێش کە ئەو پێکهاتەیە زۆر سەختە بتوانێت سەرکەوتنی داواکراو دەستبەر بکات، لەگەڵ حکومەتی بەڕێز سوودانی شتەکە جیاواز بوو، هەکارەکە پێیوەندی بە دەرچەکانی پرسی دەنگدان هەیە.

پشکۆشکار:
ئەگەر ئەو پێنووسە بە سەماحەتی عەمار حەکیم بدرێت و پێی بڵێن دەتوانێت بۆش بشێنە وە پڕۆگرامەکی سیاسی بە حوکمکردن بمێنێتەوە تۆ دەیچەسپێنی ؟ یان لای دەبەیت؟ تۆ چی دەنووسیت ؟
سەماحەتی حەکیم:

ژیان سپی و ڕەش نییە، هیچ وەڵامێکیش بە بڕۆ و نەخێر نابێت، من نەخێر بە بۆش بشێنە دەڵێم، بەڵێش بۆ بۆشداریکردن لە نەوان لایەنە سیاسییەکانی بۆشدارن لە پڕۆسەی سیاسی ، ئەمە تاکە وەاتی پەرلەمانی نین لە جیهاندا، ئەمە یەکێکین لە 80 وەات کە سیستەمی پەرلەمانی پەیڕەودەکەن، ڕێگای بەڕێوەبردنی پەرلەمان بەم شێوەیە ئەوەیە کە هێزە سیاسییەکان بۆشدار بن، دواتر بڕیاری براوەکان مامەڵە دەکرێت و بە ڕێکەوتن لەنەوان چەند لایەنێك زۆرینە دروست دەکرێت و دواتر حکومەت پێك دەهێنرێت، ئەوێش واتای ئەوەیە کە دەبێت لە بەڕێوەبردن بۆشداری بکەن، هەروەها دەبێت بە وەزارەتەکتن پالەوراو یان هاوشێوەیان هەبێت، لەبۆشداری کردن ئەو قبووڵ دەکرێت، لە بۆش بشێنە وەزیر لە حیزب دیاری دەکرێت و دەست تێوەردان لە کاروباری وەزارەت و هەموو بۆشکانیشی وەردەگرێت هەتا فەرمانبەرانیش، ئەوێش کارەکی هەڵەیە، دەبێت بەرپرسیارێتی دام دەزگاکانی ئەمە بۆپێی ڕێزبەندی وەزیفی بێت بۆشوێکی مەنتیقی و ڕێك و پێك بێت، وەزیرەکانیش بە پێی حزبە براوەکان دیاری بکرێن، ئینجا لە حیزبە هاوپەیمانەکان زۆرینەی پەرلەمانی دروست دەکرێت بە ئەوێی حکومەت پێك بهێنرێت.

پشکۆشکار
سەماحەتی سەید پێش ئێستا گوتت کە یەکێك لە هەکارەکانی بۆشداری نەکردن وێك باست کرد بەرهەستیتان

بوو لە شەوازی بەشداری کردنەکە یان ئەو بەشدارییەی ڕوویدا، واتا تا کۆشت لەگەڵ بەش بەشنە لە بەڕێوەبردنی ژیانی حوکم هەیە، بە واتای ئەوە هەموو ئەو خراپیانەی لە دروست بووە کە ئێستا ئەمە لەدەستیەوە دەناڵێنین؟

سەماحەتی حەکیم:
هیچ هەکارەك نییە، بەش بەشنە بەو شێوەی پێشتر باسکردی کە هەر بەرپرسەك لە هەر ڕێنگەکی حزبی بێت، دەست لە کاروبار و هەموو ورردەکاریەکانی وەزارەتەکەی وردەدەات، وەهەوە دەدات هەموو تیمەکە بگۆڕێت و بەمەش چانسی ئەزموون و شارەزایی کەسەکەبووی ئەو کەسانە لەدەست دەدەین، بەم شێوەیە بریکار دەبێت باگەاوندی سیاسی هەبێت و بەڕێوەبەر و سەرکی بەشیش بەهەمان شێوە بە سیاسەت دەکرێت، ئەو بەش بەشنەیە یەکەکە لە گرنگترین هەکارەکانی ئەو سستیمە کە تووشی پرسی سیاسی هاتوە، بەڵام ئەوە تاکە هەکار نییە، بەڵام یەکەکە لە گرنگترین هەکارەکان لە سیستەمی پەرلەمانیدا، وەزیر حزبی سیاسی براوە یان حزبە سیاسییە براوەکام دیاری دەکەن، بەڵام وەزارەتەکان مل کەچن بە سیستەمکی تونند لە ڕێزبەندی فەرمانبەرێتی و لە کۆلەکە بوونی ئەزموون بە هەڵسنگاندنی ئەو کرێکارانەی دوور ل هەواو مەیلی سیاسی هەڵە براوەکانن. هەوە براوەکان ئەمڕە براوە بوون بەڵام ڕێنگە دوای چوار ساڵی دیکە هەڵەکی دیکە بباتەوە، دام دەزگایەکان شوێنی خزمەتکردنن، بۆیە نابێت بەش بەشنە بچنە ناخ و بنج وبنەوانی داموگەزگایەکان وەك پێشتر لە قەناغەکانی ئابردووەا ڕوویدا.

پشکشکار

بەوات بوە هەیە کە هەڵە سیاسیەکان تا ئێستاش فاکتەرەکانی هەڵە و بزوێنەری چالاکیان هەبێت بە ئەوەی بە قەناغەکی باشتر برێن ؟

سەماحەتی حەکیم:

پرسەی سیاسی و ژیانی سیاسی و وڵات ئەو چالاکیەی هەیە و هەڵە سیاسیەکانیش خەیان پیشاندەدن بە ئەو دیمەنە، ئەو هەزان لەیەك جار نین، تیایدا هەیە کە درك بە سروشتی ئەو گۆڕانکاریانەی کەمگا و سیاسی و کاریگەریە دەرکیەکان و سروشتی ناوخۆ و کێشی شەقام و پێشبینی هاولاتیانیش دەکات، بۆیە گوتاری خەی بەپێی ئەو گۆڕانکاریانە دەگونجێنێت کەباسم کردن، وەك لە وسفی پێغەمبەر درودی خوای لە بێت هاتوە (طبیب دوار بطبه) ، ئەو لێنەو خەڵك دەسووڕێنێوە پێداویستیاکانیان دەزانێت و دیدی خەی و چارسەریان بە مەینەتی و کێشکانیان پێشکش دەکات، هەڵە سیاسیەکان ئەمڕە دەتوانن لەگەڵ ئەو گۆڕانکاریانە خەیان بگونجێنن، هەروەها وەك بەشکی سروشتی سیاسی بمێننەوە، ئەو هەڵە سیاسییانەش کە ناتوانن ئەوە بکەن، لەچوارچێوەی خەیان دەخولێنەوە و دەبینن کە ئاو لە ژێر پێیکانیان دەڕوات، ئینجا وردە وردە پاشکش دەکەن، ئەمڕە لە دیمەنی سیاسی دەبینین هەندەم هەڵە پارێزگاریان لە هەڵەی خەیان کردوە، هەڵەی وا هەیە دێتە مەیدان کە زۆر بەهەڵە و چالاکە، هەندەك هەڵەیش دیمەنەکە بەجدەهەڵێت، ئەو قەدەرە سروشتی سیاسی و کۆمەایەتی دروستی دەکات.

پشکشکار

ئەو مانای گۆڕینەوەی ڕەگەزەکانە ؟

سەماحەتی حەکیم:

نەخێر گۆڕینەوەی ڕەگەزەکان نییە، ئەو چەند هاوکارێکی کەمگۆیی و سیاسی و سروشتکانی گەل و کێشی شەقام و پەداویستی و خواستی هاوڵاتیانە، ئەوەی پێش 10 ساڵ پێش ئێستا سەرنج ڕاکێش بوو، ئیستا سەرنج ڕاکێش نییە، لایەنی سیاسی دەتوانێت گوتارێکی جێی باوەر پێشکەش بە جەماوەر بکات، و ڕێزبەندی کارکانیش و پڕۆگرامی خۆی ڕۆژەوی سیاسی خۆی دیاری بکات، کە لەگەڵ پەداویستی هاوڵاتی بگونجێت، هەروەها دەتوانێت لەگەڵ ئەو دۆخە بەردەوام بێت تا متمانەی هاوڵاتی بەدەست بهێنێت، ئەو هەزانەی گوتارکەیان ساردە و ناگاتە هاوڵاتیان ئەوا ناتوانێت متمانە وەربگرێت و دیمانە سیاسییەکە بەجددەهەڵێت، ئەوەش یەکێکە لە باشییەکانی دیموکراتیێت کە دەرگا بە هەزی بەهەزو تازەپێگەیشتوو بکراوەیی دەهەڵێتەوە، هەندێك هەز دژن و هەندێك هەز بە چسپاوی دەمێنێنەوە ئەویش بەپێی پەداویستیەکان.

پشکشکار

لە ئەنجومەنی باڵا بە ڕەوتی حیکمە، سەماحەتی عەمار حەکیم گرووی زۆری لەسەر گەنجانە و چەندین قەناغیش تە هەر لەگەڵ گەنج و لاوکانی، ئایا بڕوات بۆوە هەیە کە ئەو لاوانەی بەباشی سەرپەرشتی کراون چەندین سەرکردەی لێی دروست بوون کە دەتوانی لەگەڵیان بڕدەوام بیت، یان ئەو ئەزموونە پێویستە بە بەدواچوون هەیە.

سەماحەتی حەکیم:

ئەمە باسی پرۆژەیەکی سیاسی و کەمەڵایەتی دەکەین، ئەو پسیارە دەبێت لە خەڵك بکرێت، خەڵك ئەمە چۆن دەبینن، ئایا دەیان سەرکردە یان سەدان سەرکردەی لاو دەبینن کە شایستەی ئەوەن و توانایان هەیە پڕۆژە بەڕێوە ببەن ؟ واتا ئەمە سەرکەوتوو بووین، ئەگەر خەڵك هەستیان نەکرد ئەمە هەرچیمان گوتوە ئەوا واتای ئەوەیە ئەمە خاو بووین لە کار، بەخودی خۆم پێم وایە هیچ لەوە دوودە نابم چونکە ئەو ڕۆژەی ڕاستەقینەیە، ئەویش لەبەر هەکارێکی زۆر ئاسان، ئەمە گەلێکین 68% خەڵکەکەی خوار تەمەنی 24 ساڵن، ئەوەش پێی وزارەتی پلان دانان کە دەیێت 90% خوار تەمەنی 50 ساڵن، ئەوە واتای ئەوەیە ئەمە گەلێکی لاوین بە نایابیش، بەرزبوونەوەی ڕێژەی دانیشتوان لە لەم وڵاتە 2.6 دەبێت ئەوەش گەورەترین ڕێژەی زیادبوونە لە هەموو جیهاندا، بۆیە ئەوەی گەنجکان بقەزێتەوە ئەوە واتای ئەوەیە لەگەڵ تەوژمێکی گەورەکە مامەڵە دەکات کە بەرفراوانترینە لەنێو ئەو گەلەدا، بۆیە نابێت گومان لە بایەخدانمان بە گەنجان و لاوان هەبێت، پێویستە وا بکەین کە ببنە واجیهە و پشتنگ ، ئەگەر هەر لایەنێك لەو کارە شکستی خوارد ئەوە کۆشکە لەخۆیەتی هیچ خەتای لاوان نییە، لاوان شایەتی هەموو سەرپەرشتی و بایەخن، ئەگەر توانیمان ئەستێ پاکەکیان و توانا گەورەکیان لە دەربهێنین بە بڕژەوەندی وڵات ئەوا ئەو بابەتە پێوەندی بە لاوان هەیەکە دەبێت چانسیان پێ بدرێت و لایەنی سەرکی بن لەبەر ئەوەی ئەوان داهاتووی وڵات زامن دەکەن.

پشکشکار

زۆر لێوانی بایەخ بە کاروباری سیاسی دەکەن وەک ڕۆشنبیران بە حکومەتی سوودانی دەڵێن، ئێوە دوایین چانسی پرۆسەی سیاسیین، تاچ ئەدیبێک لەگەڵ ئێوە قسەیە دایت یان لەگەڵی نیت؟

سەماحەتی حەکیم:

من پێم باشە بڵێم، هەڵی بژێرخ، سوودانی هەڵی بژێرخە بە پێوەری سیاسی، هیچ دوایین هەل و چانس لەم وڵاتە نییە، چەندین ئیمپراتۆریەتهاتن و ڕۆیشتن چەندین ئۆمی جیاجیا هاتن ڕۆیشتن عێراق هەر وەک مایەوە، گەلی عێراقیش هەر مایەوە و پرۆسەی سیاسیش بووە قەدەرێک بە بەڕێوەبردنی کاروباری خەڵک، هیچ کەس نییە لەم وڵاتە نوێنەرایەتی دوایین چانس بکات، ئێوە وڵاتە هەر دەمێنێتەوە و ئێمە دەڕۆین، خوا تەمەنی هەمووان درێژ بکات، بەڵام هەڵەکی بژێرخ هەیە، بەڕێز سوودانی بە توانای کارگێڕی و ئەزموونی کارگێڕی و توانای گەنجەکان دەتوانێت مامەڵە لەگەڵ بیرۆقراتیەتی کارگێڕی بکات و خەڵی لە کێشە و ململانێی سیاسی شتی هاوشێوە بەدوور بگرێت، ئێوەش چانسەکە بە پێشخستنی وڵات بزانو پێشەوە، شتێکی سەیر ئێوەیە کە ئێمە بەشداری ئێوە حکومەتمان نەکرد، بەڵام وەڕای ئێوەش گەورەترین پالپشتی ئێوە حکومەتین، بۆیە ئێمە دەبینین چانسی سەرکەوتن هەیە و دەماندەوێت لەپێناو بژێوەندی گەلی خەمان بهێنە دی، ئەگەر ئێمە لە چوارچێوەیەکی ئاسایی مامەڵەمان لەگەڵ ئێوە کردبا، دەبوایە وەک بەرهەستکارێک تەگەرەمان بە حکومەتە دابنایە، بەڵام لەبەر گەل باجەکەی دەدات، ئێمەش نامانەوێت ببینە هەکاری ئێوەی ئیرادەی گەل و خزمەتکردنیان و خۆشیان پێک بخەین.

پەشکەشکار:

ئایا تا دەتوێت بە شێوەیەکی تازە ئۆپۆزسیۆن عێراقی دروست بکەیت، من بەشداری حکومەت ناکەم و بەڵام پالپشتی دەکەم، بەڕێز حەکیم دەتوانیت ئێوەم بە شی بکەیەوە ؟

سەماحەتی حەکیم
هەموو ئێوە حکومەتانەی بەشداریمان تێدا نەکرد، هەتا ئێوانەی بەرهەستیشمان کرد لەهەندێک ڕووەداهەڵچنێک بێت بەبەچوونی ئێمە هەڵوێستەکی جوانی هەر تێدا بەدی دەکرێت، ئێمە هەمیشە باوەڕمان هەیە بەوەی کە دەبێت وا پیشان بدەین کە ئێمە بە ئێوە بەرهەستی ناکەین تا بەرهەستی بکەین و کارەکان پێک بخەین، یان بەشداری بکەین بە ئێوەی ستایش و سوپاس بە هەموو شتێک بکەین، ئێوە هەڵەیە، ئێمە بەشداری دەکەین و ناڕازایی خۆشمان یان ستایشی خۆمان لەسەر هەندێک لە هەنگاوەکان دەبێت، بەڵام لەو حکومەتەی باست کرد هەکارەکە پەیوەندی بە برای بەڕێز سوودانی و حکومەتەکەی تیمە حاکمەکەی نییە، بەڵکو پەیوەندی بە دەرچەکانی هەبژاردنەکتن هەیە، دەبینین چانسی سەرکەوتن هەیە بەهەموو توانامان پاڵپشتی ئێوە چانسە دەکەین بە ئێوەی خۆش گوزەرانی و هەرزانی بە گەلەکەمان بهێنێت.

پەشکەشکار

لەکتێبی گەشتی نیشتمان، هەڵوەستەم لەسەر چەڕەکەکی جوان کرد، ئێوە کاتێ بایدن جەگری سەرکی ئەمریکا بوو، داوای لێتە کرد پالپشتی مالکی بکەیت بە ئێوەی لە دووەمین خەهەبژاردنەوەی دیاری بکرێتەوە، بەڵام تێ ڕاتت کردەوە و گوتت دەبێت لە شوێنگرەوە بگەڕێن، هەکارەکان و پێویستیەکان لەم ڕێکخراوە

چی بوو؟

سماحتی حکیم:
لە ڕاستیدا ڕێز و خۆشەوستی زۆرمان بۆ برای بەڕێزمان نوری مالکی هەیە، ئەو کەسێکی بەڕێز هاوڕێیە و ئەمڕۆ هیچ کێشەیەکمان لەگەڵ کەسی بەڕێزیان نییە، بەڵام بەچوونەکانی و پڕۆگرامی و پشتڕاگیری کارەکانی لای ئێمە لە هەڵسەنگاندن تاوتوێ دابوو، شتەکە هیچ پەیوەندی بە خودی مالکی نییە بەڵکە بارودۆخەکە بوو، دژی کەمپەگا و هەڵوێستی هێزە سیاسییەکان لە پێکهاتەکتنی دیکە، دژی وڵات و ڕیزبەندی ئەو کارانەی مالکی بۆ گرنگ داینابوو، ئێمە لەهەڵسەنگاندنەکان بەمان دەرکەوت کە ئەوە بڕەهەمدار نابێت و ئەو هەڵگرێشە عێراق بڕەو شکست دەبات.
ئەوە تێگەیشتنی ئێمە بوو، ئێمە ئای خەمان لەسەر کەس و خەمان بەسەر هیچ لایەنێك ناسپێنین، گوتمان لەبەر ئەوەی ئێمە بەچوونمان جیاوازە بۆیە ئێمە بە چ پاساوێك بێشداری بکەین، کاتێك ئێمە دەبینین شتەکان بەڕەگایەکی هەڵە دا دەڕوات.
ئێمە هێز لەخەمان دەگرین و لەوپرسیە دەکشێنەوە، بەڵام هەندێکی دیکە باوەڕیان کرد و زۆرینەیان پێکهێناو لەسەر ئیزن و پیرۆزی خودا ڕێشتن، من زۆر دڵخۆش بووم کە حکومەت دروست کرا، لەبەر ئەوەی پێویستبوو لەو داخرانە سیاسییە ڕزگار بین کە ئەو کاتە 8 مانگی خایاند.
لەم کاتەخێك پێویستی بە حکومەت هەبوو تا تاکو کاروباری خەڵك بەڕێوە ببەن، ئەوە بوو حکومەت پێکهات و بە جیاوازییەکی زۆریش کارەکان ڕێشتن ئێمەش هەر دەسەڵانە ماینەوە شیکردنەوە و هەڵسەنگاندن و تا ئەمڕۆش لەسەر ئەو هەڵوێستە پێشیمان نیم، من دوای دووساڵ لەم کارە چەندین سەرکردەی لایەنەکانی دیکەم بینی و بەچرپە پێپان گوتم تۆ بۆیاری دروستت دابوو، ئێمە بە هاتنە نێو ئەو حکومەتە خەمان خستە نێو کێشەیەکی گەورە ، هەندێکیش لەناوەڕاستی ڕیگا پاشکەشیان کرد وەك خۆت دەزانی.

پشکۆشکار:

بۆیارە ئازایەکانت یا خود بۆیارە یەکلایی کەرەوەکانت کە لە قۆناغێك لە قۆناغەکان بۆیاری لەسەر دەدەی هێنگە هەندێك کەس تووڕە بکات یان لەسەر بکەوێت ؟

سماحتی حکیم:
گومان لێوەدا نییە کە هەر بۆیارێك مرۆڤ بیدات سەبارەت بە دۆخی سیاسی یان کۆمەڵایەتی بەدڵی هەندێك کەس دەبێت و هەندێك کەسیش تووڕە دەکات، کاردانەوەی دەبێت و بۆزاربوون لە دەکەوێتەوە، بەڵام مرۆڤ پێویستە بە تێگەیشتن و شیکردنەوە و خوێندنەوەی خێی دەسزی هەبێت بە بڕژەوەندییەکانی گەلەکەی بەپێی توانای خێی، بۆیە منیش هیچ درێغی ناکەم لە ئاستگرتنی هەموو ئەو باجە گەورانەی بەهەی ئەو هەڵوێستانە دەدیدەم کە پێشتر لە قۆناغەکانی ڕابردوو داومە، چونکە گەلەکەمان شایانی ئەوەیە.

پشکۆشکار
تۆ لەتەمەنێکی بچووکەوە کاری سیاسیت کردوە، سیاسەت چی پێ بەخشیوی ؟ هەرەوەها چی لە سندووێوە ؟

سماحتی حکیم:

من وەك كەسایەتی خۆم، باگرەاوندم ڕۆشنبیریی، زانستیی، هەموو گەنجایەتی خۆم لەو لایەنە بەسەر بردوە، نەخۆش بوونی باوکم ئەمەی خستە نەو کڕێكە بزاردەی قورسەوە کە هەرگیز پێشبینیمان نەدەکرد، باوکم لە تەمەنی 60 ساڵی کەچی دوایی کرد و واتا ئەو کات لە لووتکەی چالاکی بوو، ئەوە شکڵکی گەورە بوو کە لەو دۆخە تووشی نەخۆشی بەڵت و ڕەزی برایەتی بگرێت لەو کاتەدا، ئەو پێی وابوو هیچ کەسێك نییە کە بتوانێت بەو ئەرکە هەڵبستێت و خەڵکیش لێی ڕازی بن، دەڵێت ڕووبەڕوو ببیەوە، پێسەی کاری سیاسی بۆشوەیێك هات کە بەپێچەوانەی پلانەکانی من بوون، هەروەها لەگەڵ باگرەاوندی ڕۆشنبیریش گونجاو نەبوو.

پیشکەشکار

بۆیاری پلاندانان بوو ؟

سەماحەتی حەکیم :

نەخێر ، نەخێشیەکە بە ڕێکەوت بوو، بەڵام نەخۆشی باوکم تا 30 مانگ درێژەی هەبوو، ئەوش هەڵەکی باش بوو بۆ بەدوا داچوون،دەزانن ئەنجومەتی باڵای شۆڕش لەو کاتەدا یاسا میلیەکان ڕاستەوخۆ پەیوەست بوو بە بنەماڵەی ئیمام حەکیم، قورس بوو یێك لە براکانی دیکە هیچ بکەن، خۆێك لێیان کەدەبەتەوە و ڕێز لە برایەتی دەگرن و سووربوون لەسەر ئەوەی پشکشمان بکەن و پاڵپشتیمان بکەن، ئەوە بوو بە تەکرایی هەموان من هەڵبژێردرام و کارەکەش زۆر بە ئاسایی و بە کۆشش و بە فشار دوای دوو ڕۆژ لە مردنی باوکم بۆخۆرایی و بە دوو دەی ئەنجام درا، کارەکان دوا نەخران بۆیە هاتینە بڕامبەر داواکاری تازە کە زۆریان لە پێشبینی ئەمە نەبوو، خۆمان بە ئەو ئەرکە قورسە ئامادە نەکردبوو، ئەوش دەزانن لایەنی سیاسی پێداویستی و داواکاری زۆری لەسەر و جیاوازە لەگەڵ لایەنی ڕۆشنبیری و زانستی و ژینگەیی کە من کارم تێدا دەکرد، من هەوڵم دا خۆم بگونجێنم و براکانیشنم بڕدەوام ڕاوێژیان دەکرد من گوڵم لە دەگرتن سوودم وەردەگرت و بەدواداچوونم دەکرد و دەشمپرسی، با دادپەروەرانە بم بڵێز عادل عەبدولمەدهدی یەکێك بوو لەو کەسایەتییانەی کە من زۆر سوودم لە ڕاوێژکانی و لەو قەناعێدا.

پشکەشکار: کارێك کە کردووتە و هەستت کردوە کە سەرکەشیت ئەنجامداوە، وەك دروستکردنی ڕەوتی حیکمە، بۆیارێکە هیواداری پێی دا بچیتەوە لەو سەردەمە سیاسییە، ئەوەی کە پەیوەندی بە حیکمە هەبێت یان پویوەندی بە سماحەتی عەمار حەکیم هەبێت، کە پێت خۆش بێت کات بە دواوە بگێڕێتەوە بە ئەوەی پاشگەز ببیتەوە؟

سەماحەتی حەکیم: بەڵاستی ئەو بۆیارە ستراتیژیانەی کە داومانە کە وەچەرخانی مێترسیداری تێدابووە، بە ئەوەی کێڵگە ڕەقی یان خۆ بەزل زانی تێدابێت لەهیچیان پێشیمان نیم، هەست دەکەم هەموو بۆیارەکان دروست بوون، لەبەر ئەوەی ئەو بۆیارانە بە گرژی نەدروان بەڵکو دوای دیراسە و تاوتوە و ڕاوژێکی بەرفراوان هاتوون، ئینجا بۆیار دراوە، ئاساییە مرۆڤ چەند ئەزموونی زیاتر وەربگرێت لە وردەکارییەکانی کاری سیاسی ئەوکا هەست دەکات زیاتر پڕۆفیشنال دەبێت و دەتوانێت بە کەمترین زیان وباج لەو جۆرە مامەڵانە بچێتە دەرەوە و هەروەها لەڕێگەی لێك تێگەیشتن لەگەڵ لایەنەکانی دیکە دەتوانێت زۆر شت بکات، لەگەڵ ئەوش خوو حەماسەتی لاوان و بۆرەو پیل چوونیان بۆرەو ئەوەی ڕوونی دەکەینەوە لە بۆرژەوەندی وڵات و گەلەکەمانە، ڕێنگە ئەوش بووێت هەکاری ئەوەی ئەو هەنگاوانە بۆشوەیێك بنەین کە تێچوون و کاردانەوەی کەمتری هەبێت.

پشکۆشکار

با پرسیارێکی بەشەویکی قوورتر بێت، سەماحەتی سەید عەمار حەکیم تا وەک سەرکۆکی سیاسی لە پێسەیکی سیاسی کارت کردوە، ئەوە کێ لەدەرەوە ناوەوە بە گوندێ وەسفی دەکات تا ئەوە شەرمەزارت ناکات ؟

سەماحەتی حەکیم:

بەهەر حاڵ، هیچ کارێك نییە، شتی زیادەی بە دروست نەبێت، پزیشك یان پزیشکەکی پسپۆر کاتێك نیشتەرگەری دەکات، لە هەندێك سەرکەوتوو دەبێت لە هەندێکی دیکەشبە بەچوونی خۆی سەرکەوتوو بووە بەڵام لە ئەنجتمدا نەخۆشەکە مردوە، بەهەکاری جیاوازەوە، پێی ناخۆش دەبێت بەڵام ئەوە قەدەرە و دەبێت ئێز لە کارەکە بگرێت، گەڵپانی سیاسیش وەك بوارەکانی خزمەتکردنی ئاستقینە وایە، لێرەدا مرۆڤ دەبینی کاریگەری چۆنێ لە گەڵینی ئێمەو، یان دەزینەوەی بەوا لای سەرکردەکانی دیکە، بەیارێکی سیاسی لە وڵات دەدرێت، لەوانەیە ئێحی خەڵکانێك ئازاد بکات لەوانەشە خەڵکانێك بخاتە هەڵاکی و کێشەوە، ئەو پێسەیکی زۆر هەستیارە، پێم وایە ئێمە وك دکتۆری خێر و کێتری ئاشتی بووین لە کاروانی سیاسیمان هەمیشە هەوڵمان داوە گرژوئاڵزی و بگژ داچوون کەم بکەینەوە، داوای ئاشتەوایی و بەردەوام بوون و بەیەکەوە ژیانمان لە خەڵك کردوە، چەندین دەستپێشخەریمان لە کاتێ سەختەکان و گرژی و ئاڵزی پێشکەش کردوە، هیچ کات لە ژاندنی یەك دەڵپە خوێنی عێراقییەکان تەوە نەگلاوین، ئەوە کابرانمان پێش دەست و هاوپەیمانەکانمان باسی دەکەن، هەمویان لە دیمەنی عێراقی بەهیچ شتێکی لەو جۆرە تەمەتبارمان ناکات، هەتا لەووی گوندێیش ئێستا دیدی خەڵك ئەوەیە کە چینی سیاسی گوندێ ، ئەوە لەگەڵ ئەوانی دیکەش ئەمەش دگرێتەوە، بەڵام کاتێك یەکێك لیستێکی پێنج کەسی یان 10 کەسی دادنێت باوەڕ ناکەم لەو لیستە لای هیچ هاوڵاتییەك یەك لە سەرکردەکانی ئەوتی حیکمەت لەمەشکی خۆی یان لە لیستەکە دابنێت.

پشکۆشکار

ناکۆکی شیعی -شیعی بەشەویکی تایبەت لەگەڵ بڵێز سەدر بە ماوەیکی درێژ بەردەوام بوو، هیچ واستەیەك سەرکەوتوو نەبوو، گفتوگۆش سەرکەوتوو نەبوو، ئایا ئەوە وەك حاڵەتێکی سروشتی و واقیع حاڵك مامەڵەی لەگەڵ دەکەن ؟

سەماحەتی حەکیم

سەماحەتی سەدر کەسایەتی و سەرکردەیکی بەهێز و ئەوتی سەدریش هاوبەشێکی سەرکییە لە دیمەنی کەمەڵایەتی و سیاسی ئەو وڵاتەدا، ئەو هەر ئەوها دەبێت و دەمێنێتەوە، جێی ئێز و ستایشی هەمووان دەبێت، هەموو کات ئەوتی سەدری بەچوونی تیژو و وردی لەسەر وردکارییەکان هەیە، هەروەها لەسەر ناوەڕۆکیش زۆر جار لەگەڵ هاوبەشەکانی دیکە ناکۆك دەبوو، ئەوەی ئێستا دەبینین شتێکی سەیر نییە، واتا هەموو کاتێك بیروبەچوونی جیاواز لە نێوان هێزە شیعیە و سوننە و کوردەکان هەبووە، بەڵام ئەوتی سەدری لە قۆناغەکانی پێشوو بەرهەڵستی حکومەتی دەکرد و پاشەکشێی دەکرد، تەنها لە پەرلەمان دەمایەوە، دەنگی لەسەر لیژنە و چەند کارێکی دیکە دەدا، بەڵام ئەوە یەکەمین جارە لە ئێنجومەنی نوێنەران بکشێنەوە، ئەوان لە دیمەنی سیاسی نەکشاونەتەوە، بەڵکو لە دیمەنی نوێنەران کشاونەتەوە، دیمەن و سروشتی سیاسی فراوانتر لە حکومەت و پەرلەمان ئەوان لەوە ئامادەن و بڕشدارن، پێم وایە ئاگەر بچینە هەڵبژاردنێکی

پەرلەمانی لە داهاتوو ئەوا ئەوتی سەدری دەبێتە هاوبەشێکی سەرەکی ئەو هاوکێشەیە.

پەشکەشکار
لەو هەڵبژاردنەکی خجیی و خزمەتگوزاریەك جە دەهەت؟

سەماحەتی حەکیم:

بەهەی ئەوەی ئەو هەڵبژاردنەکی خجیی و خزمەتگوزاریە، کاتێك ئەوان لە ئەنجومەنی نوێنەران پاشکشیان کرد، دەڵێن ئەمە دەرگا گەورەکەمان بەجێهێشت چێن لەدەرگا بچووکەکە دەینە ژوورەوە؟ پەم وایە ئەو شتانە هەن گەر من باباتەکە بەو شێوەیە شی بکەمەوە، من لەب ری ئەوان قسە ناکەم، بەڵام پەم وایە هەر هەڵبژاردنەکی داهاتووی پەرلەمانی دیکە بکرێت ئەوتی سەدری زەر کاریگەر دەبێت و بەشدار دەبێت،ئاسایە ناچاریش بین کە کار لەگەڵ یەك بکەین و بەرگری ئەو جیاوازییانەی نەوانیشمان بگرین لەکاتی هەڵسەنگاندنی ئاستەکان، لەهەڵسوکەوت و لە پەڕگرامدا یان لە شتی دیکە، بۆیە ئەوانەی دەنگ دەدەن عەراقیەن و ئەوانەی دەنگیش بە هاوبەشەکەی دیکە دەدەن هەر عەراقیەن، بۆیە دەرکەوتەکان و ئەنجامەکانی پرسەی هەڵبژاردن و ئەو هەزانەی تێیا سەردەکەون، نوێنەرایەتی ئیرادەی گەل دەکەن، گومان لەوە نیە، ئەو هەڵە لە کاتێك لە کاتەکان ناپچڕێت، هەڵەکان هەمیشە دەمێننەوە، هەمیشە دەرگاکانیش بەکراوەیی دەمێننەوە و دەستکانیش بە درێژکراوەی دەمێننەوە، سەماحەتی سەدریش برایەکی خۆشەویستە و هاوبەشێکی گرنگە، هەرکاتێك ویستی بێپیل ئەو داوەتانە بێت و دەرگای بکاتەوە، ئەوا براکانی لە تەنیشت خێی دەبینیت و ئەمەش زەر شانازی پێوە دەکەین.

پەشکەشکار:
پەیوەندیت لەگەڵ سەدر ئایا ئەستاش هەر لەگەڵی پەیوەندیت هەیە ؟

سەماحەتی حەکیم:
لەڕاستیدا پەیوەندی رەژانە لەو قەناغە بەهەی ویستی سەماحەتیان نیە، بەڵام ئەمە لە لایەن خەمان هەموو کات ئامادەین بە پەیوەندیکردن.

پەشکەشکار:
پەیوەندی لەگەڵ هەرێمی کوردستان لەو حکومەتە. وەرای ڕێنمایەکانی بەڕێز سوودانی بەڕام دۆخە جارێکی دیکەش لەکەرکووك تەقیەوە، لەڕووی ئەمنی لە لایەك لەڕووی دارایەش لەگەڵ حکومەتی ناوەند لە لایەکی دیکەوە، کەی ئەو قەیرانە چارەسەر دەکرێت؟

سەماحەتی حەکیم:

وەکو دەزانن، چەند بگەیەکی دەستووری هەن کە هەر لایەنەك بەو شێوەی خێی دەیخوێنێتەوە، بەشێوەیەك لە شێوەکانیش لەی تەدگات، تێگەیشتنی هاوبەش نیە، لەهەردوو لا بە بگە دەستوورییەکان بۆیە دوای ناکەکی پێنا دەبرێتە بەر دادگای ئیتحادی وەك مەرجەعیەك، بەڕام جێی داخە کە هەموومان بە چارەسەر و

بەیارەکانی دادگای ئیتجاجی بەشوەیەکی کامل ئازی نەبووین، بەیە لە شیکردنەوەی دەقە دەستوورییەکان ئەویش بووتە جێی ناکۆکی هەردوو لایەن، حکومەتی ناوەندی و حکومەتی هەرێم، بەڵام پێم وایە کەمتمانە و لێک تێگەیشتن و بەردەوامبوون هەیە قەدەری ئەمە ئەوەیە کە لەگەڵ یەک ڕێك بکەوین، پێم وایە داهێنانی یاسای نەوت و غاز ئەو زەمینەیە خۆش دەکات و هەڵەکی گرنگ دەبێت بە یەك بوونی تێگەیشتن و دیدی دەقە دەستوورییەکان کە جێی ناکۆکی هەردوو لایەنن، وە گەیەنیان بە یاسا و ڕێسا، ئەوە پێبوەندی نەوان هەرێم و حکومەتی ناوەند لەسەر بنەمایەکی یاسایی ڕێك دەخات و کارکانیش ڕێك دەخات، هیچ کێشەیکی دەروونی نییە، شتی دیاری کراوی یاسایی وچەند داشتنێك هەن، دەبێت لەگەڵ یەکی بگونجێنین و بە ئەنجامەکی وا بچینە دەرەوە کە جێی ڕەزامەندی و بەوای هەمووان بێت.

پشکۆشکار

خۆئامادەکارییەکانتان بۆ هەڵبژاردنەکانی داهاتوو چۆن ؟ وەك ڕووتی حیکمە ؟

سەماحەتی حەکیم:

وەك دەزانن بەیاری چوارچێوەی هەماهەنگی، ئەویە کە هەزیەکانی چوارچێوەکە بە چەندین لیست دابەزن، ئەو یاسایش یارمەتیدەر و هەمجۆر، بەیە ئەمەش بە لیستی هەزکانی دەولەتی نیشتمانی دادبەزین لەگەڵ برامان دکتۆر عەبادی و چەند هاوپەیمانێکی دیکە، پاڕاومان لە هەموو پارێزگاکان هەیە، کە کابەری تێدا دەکەین، بەپشت بەستن بەخودای گەورە و بەشایەتی هاوبەشانی دیکە و کابەرانمان لەو پاڕسەیە، لیستی ئەمە وەك لیستی هەزکانی دەوڵەت زۆر تەکمەیە و بە هەز و هاوسەنگی ناسراوە لە ڕووی ئەو کەسایەتیانەی نوێنەرایەتی دەکەن کە لە چەندین هەزکان و قەبیلەکان و پارێزگاکان و ناوچەکانن، ئەوەش لە لیستە بەهەزکان و کاریگەرکانە بەیاریش بەدەست گەلە، هیوادارم ئەنجامەکانی بەشوەیەك بێت کە جێی ڕەزامەندی گەلەکەمان بێت، هەروەها بە ڕووتی حیکمە و هاوپەیمانانی بەنەیەکی مۆرووبی بێت.

پشکۆشکار:
پێم وایە هەندێك سوپڕایز پێش هەڵبژاردنەکان ڕوو دەدەن؟ هەندێك هەڵوەستی دەوروبەر کاردانەوەی لەسەر نەو شەقامی عەراقی دەبێ کە بەرهەمی دیمەنی سیاسی دەبێت، هیچ هەیە مایەی نیگەرانی بێت؟

سەماحەتی حەکیم
بەهەڵسەنگاندنی من، هەڵبژاردنەکان دەڕوات و لە کاتی خۆی دەبێت بە ئیزنی خودای گەورە، هەموو شتەکان بەم ڕێگەوە ڕێچکەی گرتوە، بەڵام دەبێت ئەوەش بزانین کە گەلەکەمان زیندوو و چالاکە، ڕەنگە هەندێك لە لاوەکان لە تشرین ئەو بەنیادان خۆش بوبێت و یادی ساڵانی بکەنەوە، یان شتی دیکەی هاوشێوە بکەن، بەڵام ئەوانە هەمووبان لە دیموکراتی عەراقی سروشتی سیاسی و کەمایەتی جێگایان دەبێتەوە، پێم وا نییە ئەوە کاریگەری لەسەر ڕێگای هەڵبژاردنەکان و کاتی و ساتی ئەنجامدانی هەبێت.

پشکۆشکار
پێگەیشتن لە دیمەنی سیاسی، قبوولکردنی یەکتری واتای ئەویە دەچینە قەناغێکی دیکە کە یەکتر قبوول

دەکەین، بیرکی هاوبەش دەتە ئاراوە، بەرهەستکاران قبوول دەکەین و یان بڕین دەنگی ناڕازایی باشتر پێ دەگات؟

سەماحەتی حەکیم:
پێم وایە ئەمە لەو هووەو زۆر بەرو پێش چووین، کاتێك ناکۆك دەبین، دادنیشین، چارەسەر دەکەین بینیتان لە قەیرانی موچەکانی هەرێم، بەڵێز مەسرور بارزانی بەخودی خۆی هاتە بەغدا چاوی بە سەرکایەتییەکان و سەرکردە سیاسییەکان کەوت، گوبیستی تێبینی و نیگەرانییەکانیان بوو، دواتر بەچوونی خۆی بە باسکردن، ئەوە هەمووی بوو هەکاری ئەوەی بگەنە ڕێکەوتن بۆچەند هەنگاوێك بۆ ئەوەی ئەو کێشەیە مرۆییەی گەلەکەمان لە کوردستانی عێراقی خۆشویست چارەسەر بکرێت، ئەو جۆرە شتانە چارەسەر نادەکرا بەو ئاسانی و نەرمییە گەر ئەوها نەبوایە، بڕێکو پانتایی زیاتری بەخۆیەوە دەبینی و شڕێ قسە لە میدیاکان دەگێشتە ئەوپەڕی و گەلەکەشمان بیرەوەری لەو جۆرە وردەکارییانە پەبووتەوە.

پشکۆشکار
هیچ ناکۆکییەك لە هاوکێشەکە هەیە؟

سەماحەتی حەکیم:
گومان لەوە نییە کە بوونی هاوپەیمانێتی کارگێڕی دەوڵەت کە نوێنەرایەتی گرنگترین هێزە سیاسییە بەشداربووەکان دەکات ئەمرە لە پەرلەمان و حکومەتن، کە توێژێکی زۆر فراوانی هەموو لایەنەکانن، ڕێکەوتوون و لەگەڵ یەك دادنیشن و هەستیارترین کێشەکان تاوتوێ دەکەن، ئەو کێسانەی ئێستام بوو کە بخرێتە ڕوو، لەم جۆرە بڕیارانە دەخرێتە ڕوو و قسەی لەسەر دەکرێت و گوێ لە بۆچوونەکان دەگیرێت، لەکۆتاییش بە ئەنجام و پێشبینی دەچینە دەرەوە، ئەوە هەمووی پشکۆتنە لە دیمەنی سیاسی.

پشکۆشکار:

سەماحەتی سەید لە دیمەنی سیاسی یان لە دیمەنی شەعبی یان لە کەمپەگە لە 75% لە پرسی سیاسی ئازی نین، زیریان بە دەنگن، بۆچی هێزە سیاسیەکان ئەو ناقەزنەوە و کاری لەسەر ناکەن، بۆچی ئەو تێگەرە هەر ماوەتەوە ؟

سەماحەتی حەکیم
بەدڵنیاییەوە لە هەموو وڵاتەکان زیرینە بە دەنگەکە ئەوانەن کە بە لایەنن و لەنەو حزب نین و هاندەری هێز و کوتلەی سیاسی و قەوارە سیاسییەکان نین، کە ئەوش زیرینەیە، ئەوش چاویان لەسەر دەخی گشتییە، چەند دەتوانین خزمەتگوزاری پشکێش بکەین، ئەمرە قەیران ئەوان ئەوەیە کە ژێمی سیاسی و شسەرعیەتی بە ژێ و بری خزمەتگوزارییەکان دەکەنە پووڕ، واتای ئەوەیە پرۆژەی ژێم بە خزمەتگوزاری دەبەستنەوە، بەیە لەبەر ئەوەی ئەو قەناغە هەلی پشکشکردنی خزمەتگوزاری زۆر گونجاوە لەبەر ئەوەی 200 ترلیۆن ئێستا دەکرە بڕین کەتایی هاتووە لە جێبەجێکردنی بڕگەکانی بودجەدا، هەروەها خەریکە دەچێنە بواری جێبەجێ کردن، لە چەند مانگی داهاتوو لەهەموو پارێزگاکانی عێراق وەرشێیکی کاری گەورە بە پێژە خزمەتگوزارییەکان دەبینین، ئەگەر حکومەت لەوە سەرکەوتوو بێت ئەوا پێگە و شەرعیەتی ژێمی سیاسی لای ئەو خەڵکە پتەو دەبێت، هەروەها ئاستی مفاوەزیی هەبزاردنکانبەوەی کە ئو خەڵکە هەست بکات

کەدەنگەکەی دەیخاتە نێو سندوقی دەنگدان وەک خۆی دەگات و هیچ شتێک لە پشتی پەردە نییە، وەک زۆر خەڵک شوێی دەکەن، ئەو هەموو دەبێتە هۆکاری ئەوەی خەڵکێکی زۆر بێشداری هەڵبژاردنەکان بکەن.

پێشکەشکار
لەدوایین دەربەینت دەردەکەوێت کە تۆ نیگەرانی لە هەڵبژاردنەکان و ئەنجامەکانی ؟

سەماحەتی حەکیم
نەخێر، من هیچ نیگەران نین، با ڕووبەڕووبین،دەڵێین دەبێت هەشیار بین، کار بکەین بۆ دەنگی بەڵام بۆ بەرنامە بۆ گۆڕانێوی شکڵی ڕووتی حیکمەت و مێژووی و پێگەی لە دیمەنی سیاسی ، ئێمە دەمانەوێت شکڵی ئەو بگۆڕێنینەوە کە تەنها 4 کورسی لە ئاستی ئێمە نییە، خەڵکی بۆ 400 هەزا دەنگ پاڵپشتیان کردین، بەڵام ئەو دەنگانە ئەنجامی لەڕووی کورسی باش نەبوو، هیوادارین ئەمجارە دەخەکە باشتر بکەین و ڕووتی حیکمەت لە پێگەی ڕاستەقینەی خۆی بێت لەڕووی سیاسی بە پاڵپشتی مێژووی و هەوادارە زۆرەکانی.